

«Στα βήματα των προσφύγων: από τη Μικρασία στην Ελλάδα, οδοιπορικό χωρίς επιστροφή» Μια διαθεματική προσέγγιση της Τοπικής Ιστορίας, με αξιοποίηση της ιστοεξερεύνησης

Σοφία Μπαλτά¹, Γεωργία Ζήση²

1. Σχολική Σύμβουλος ΠΕ02 Ν. Βοιωτίας
mpaltasofia@gmail.com

2. Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Καρδίτσας,
Msc στη Γνωσιακή Επιστήμη
gzisi@pi-schools.gr

Περίληψη

Η παρούσα πρόταση διδασκαλίας εισηγείται τη διδακτική προσέγγιση του προσφυγικού ζητήματος στην Ελλάδα μέσα από τα μονοπάτια της Τοπικής Ιστορίας και απευθύνεται σε μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου ή, με τις κατάλληλες τροποποιήσεις, ως μικρής διάρκειας project, στην Γ΄ Λυκείου, σε τμήμα Γενικής παιδείας. Υιοθετούνται οι αρχές του εποικοδομισμού και στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η αξιοποίηση της ιστοεξερεύνησης (webquest) για τη διαθεματική προσέγγιση του αντικείμενου και την υλοποίηση του κατευθυντήριου στόχου.

Λέξεις κλειδιά: εποικοδομισμός, ιστοεξερεύνηση, Τοπική Ιστορία.

1. Εισαγωγή

Με την εισήγησή μας αποβλέπουμε στη δημιουργική σύνδεση της διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο πλαίσιο διδασκαλίας της Τοπικής Ιστορίας, σύμφωνα με το ισχύον ΔΕΠΠΣ. Το διδακτικό μας παράδειγμα αντλεί την έμπνευσή του από το Μικρασιατικό Πόλεμο και τα επακόλουθά του, όπως έχουν βιωθεί, από το 1922 μέχρι σήμερα, από πολλές οικογένειες μαθητών και έχουν μελετηθεί από το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού, μέσω των βιβλίων της Ιστορίας, σχολικών ή γενικών, αλλά και μέσα από λογοτεχνικά κείμενα ή άλλες μορφές έκφρασης (ζωγραφική, τραγούδι, μαγειρική κλπ). Ανάλογα με την περιοχή του σχολείου στην οποία θα εφαρμοστεί, μπορεί να έχει ως αφετηρία την ύπαρξη σ' αυτήν προσφυγικών κατοικιών που, βέβαια, σταδιακά εκλείπουν, είτε τα ονόματα που φέρουν οι δρόμοι, οι πλατείες, τα κτήρια (π.χ. Ευαγγελική Σχολή), αλλά και τα ίδια τα τοπωνύμια που υπάρχουν στον Ελλαδικό χώρο, άλλοτε με την πρόταξη του επιθέτου «νέος, νέα» και το αντίστοιχο Μικρασιατικό όνομα, (π.χ. Νέα Σμύρνη, Νέα Ιωνία, Νέα Φιλαδέλφεια, Νέα Αρτάκη) άλλοτε με την χρήση αυτούσιου του ονόματος της πατρίδας που χάθηκε (π.χ. Σελεύκεια, Πάνορμος).

Η πρότασή μας, υιοθετώντας τη μορφή ιστοεξερεύνησης και συνδέοντας διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα του σχολικού προγράμματος του γυμνασιακού κύκλου, προορίζεται καταρχήν για τους μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου, αλλά θα μπορούσε να εφαρμοστεί και στην Γ΄ Λυκείου, ως μικρής διάρκειας project (Δάλκος, 2002· Ασδεράκη, 1999 στο Λεοντσίνης κ.ά., 1999), με θετικά, όπως πιστεύουμε, αποτελέσματα, λόγω της ωριμότητας των τελειόφοιτων, της αυξημένης κριτικής τους ικανότητας και της ιδιαίτερης ενασχόλησης, ειδικά των μαθητών της θεωρητικής κατεύθυνσης, με το θέμα της ένταξης των προσφύγων στον ελλαδικό κορμό.

Εξυπακούεται ότι με την προτεινόμενη διαδικασία οι μαθητές αποκτούν δεξιότητες που συνδέονται με το πνεύμα της εποχής και την ανάγκη τεχνολογικού γραμματισμού, κυρίως όμως αποκτούν *μεταμάθηση*: λύνοντας προσωπικές απορίες που αφορούν την ίδια τους την ταυτότητα και τις ρίζες της καταγωγής τους συμμετέχουν στην παραγωγή της γνώσης και γνωρίζουν όχι μόνο τι μαθαίνουν αλλά και πώς, ασκούν, δηλαδή, γνωστικές και μεταγνωστικές στρατηγικές (τεχνικές ευέλικτης μάθησης, δεξιότητες μελέτης, ικανότητες οργάνωσης, αναζήτησης και επεξεργασίας πληροφορίας) που θα τους επιτρέψουν να ορίσουν τους γνωστικούς τους στόχους και να οικειοποιηθούν γρήγορα και αποτελεσματικά τις γνώσεις που επιθυμούν (Βοσνιάδου, 1998). Η άσκηση άλλωστε της μεταμάθησης είναι η προϋπόθεση για την υλοποίηση της αποκαλούμενης αυτόνομης ή ενεργού μάθησης (autonomous/ engaged learning).

2. Το θεωρητικό πλαίσιο.

2.1 Ο εποικοδομισμός, σύγχρονη θεωρία μάθησης

Η συνεργατική διαδικασία, που ως προϋπόθεση απαιτείται για την διδασκαλία μέσω ιστοεξερεύνησης ευνοεί την ανταλλαγή απόψεων και υλοποιεί τον εποικοδομισμό, τη διαδικασία μάθησης που καταρχήν δεν υιοθετείται στη συμβατική τάξη. Η συγκεκριμένη προσέγγιση στηρίζεται στη θεωρία της εποικοδόμησης της γνώσης (constructivism) στην οποία κυρίαρχο ρόλο μπορούν να έχουν μεν οι ιδέες των μαθητών, ενώ η γνώση οικοδομείται (knowledge construction) σε μια διαδικασία σταδιακής διαφοροποίησης και συντονισμού των αρχικών ενεργειών του ατόμου και μέσα από τη συνεχή αλληλοδιαπλοκή αισθητηριακής εμπειρίας και λογικής. Ο εποικοδομισμός υπογραμμίζει την αξία της ενεργητικής μάθησης (enactive learning) μέσω της αυτενέργειας, καθώς και της εικονιστικής αναπαράστασης (iconic representation) των διδασκόμενων γνωστικών αντικειμένων με τη χρήση εποπτικών μέσων. Έμφαση επίσης δίνει στη διαδικασία δόμησης της γνώσης μέσω της κοινωνικής αλληλεπίδρασης (ITY, 2007). Στο πλαίσιο αυτό οι κοινές εμπειρίες, καθώς και η ικανότητα του ανθρώπου να μπαίνει στη θέση και την οπτική των άλλων (ενσυναίσθηση) παρέχουν τη δυνατότητα επικοινωνίας και συνεννόησης και στην προκειμένη περίπτωση της μεταβίβασης της γνώσης (Ράπτης Α. & Ράπτη Α., 1998).

Σε μια τέτοια διδακτική προσέγγιση δίνεται έμφαση στις εποικοδομητικές και συνεργατικές διαδικασίες, στη δημιουργικότητα, στην ανοικτή σκέψη. Ο δάσκαλος έχει διακριτικό ρόλο και εναρμονίζει τη διδασκαλία του ανάλογα με τις ιδέες των μαθητών με απώτερο σκοπό την αλλαγή των "πρώιμων αντιλήψεων" των παιδιών για τον κόσμο.

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα η σταδιακή αποκάλυψη από τους ίδιους τους μαθητές εκείνων των στοιχείων που συναντούν οι πρόσφυγες στο δύσβατο δρόμο για την αποκατάστασή τους, τους φέρνει αντιμέτωπους με ζητήματα πολιτικής, οικονομίας, διοίκησης κ.τ.λ., που τους προβληματίζουν στην πράξη, τους ωριμάζουν και τους κάνουν να συνειδητοποιήσουν την πραγματικότητα, τους βγάζουν από τη θέση του αδιάφορου ακροατή και τους εμπλέκουν ενεργητικά στα γρανάζια της σύγχρονης αναζήτησης.

2.2 Τοπική Ιστορία και Διαθεματικότητα: το πλαίσιο μιας γόνιμης αλληλεπίδρασης

Η εισαγωγή της διδασκαλίας της Τοπικής Ιστορίας (Λεοντσίνης, 1996, 2002 □ Κουνέλη, 2002) στο σχολείο προσφέρει στο μαθητή την αίσθηση του συγκεκριμένου. Η μελέτη της του επιτρέπει να κατανοεί τον κόσμο που τον περιβάλλει και να εντάσσεται ευκολότερα σ' αυτόν. Οι μαθητές διδάσκονται να παρατηρούν, να περιγράφουν, να συγκρίνουν και να εξηγούν για ποιους λόγους πήραν τα πράγματα τη μορφή που έχουν σήμερα στο συγκεκριμένο χώρο. Η μελέτη της τοπικής ιστορίας αποσκοπεί στην ευαισθητοποίηση των μαθητών, ώστε μέσα από αυτή να προκύψει μια νέα εικόνα, περισσότερο κατανοητή, για τον κόσμο στον οποίο ζουν. Η πρόκληση ενδιαφέροντος είναι ουσιώδης όρος για τη σπουδή του παρελθόντος και την κατανόηση, μέσ' απ' αυτή τη σπουδή, του παρόντος και των αιτιωδών σχέσεων που συνδέουν αυτές τις χρονικότητες. Ξεκινώντας από τη γενική ιστορία, θα μελετηθεί από τους μαθητές ο Μικρασιατικός πόλεμος, ο οποίος, ως απόρροια του Α' παγκοσμίου πολέμου, έφερε τους κύριους πρωταγωνιστές του σε μια καθοριστική αναμέτρηση στο χώρο της Ανατολής. Ο μαθητής βρίσκει στο σχολικό του βιβλίο όλα εκείνα τα στοιχεία που του επιτρέπουν να τοποθετήσει σε μια χρονολογική σειρά τα γεγονότα. Η τοπική ιστορία, έρχεται στη συνέχεια να φωτίσει κάποιες αθέατες πλευρές της γενικής ιστορίας, να απαντήσει σε προσωπικά ερωτήματα και να προκαλέσει ανταλλαγή απόψεων σε πλείστα ζητήματα που μπορεί να προκύψουν. Το νέο αυτό μαθησιακό πλαίσιο προσφέρεται για να καλλιεργήσουμε και την ενσυναίσθηση των μαθητών (Λεοντσίνης, 1999 □ Κουργιαντάκης, 2008), μέσω της οποίας θα διεισδύσουν στη νοοτροπία των ανθρώπων του παρελθόντος, όπως αυτή αναδύεται στα λογοτεχνικά κείμενα, στις προφορικές μαρτυρίες αλλά και στις φωτογραφίες και τη μουσική. Με τον τρόπο αυτό θα συναισθανθούν, θα κατανοήσουν και θα ερμηνεύσουν τη δράση και τα κίνητρα των πρωταγωνιστών της Ιστορίας, με νηφαλιότητα και κριτικό πνεύμα. Στην πρότασή μας αξιοποιείται πέρα από το αμιγώς ιστορικό υλικό, η λογοτεχνία, η λαογραφία και η αισθητική αγωγή, για να εξασφαλισθεί η διαθεματική διάσταση της διερεύνησης, η οποία, προσφέροντας ολιστικές εικόνες της πραγματικότητας, συνδέεται με τις εμπειρίες των μαθητών, και τους οδηγεί στη γνώση, την οποία τώρα, κατακτούν οι ίδιοι.

2.3 Ιστοεξερεύνηση

Ως ιστοεξερεύνηση, νοείται η διερευνητική διαδικασία μάθησης, η οποία προκύπτει από την αποκλειστική χρήση του διαδικτύου (Starr, 2000) και ενδείκνυται για το σχεδιασμό μαθημάτων βασισμένων στην «επίλυση προβλήματος» (Problem-based Learning).

Οι μαθητές στην περίπτωση αυτή καλούνται να λύσουν προβλήματα ασαφώς προσδιορισμένα (Παπανικολάου κ.ά., 2002) και επομένως ως λύτες θα πρέπει να συμβάλλουν και αυτοί στον ορισμό τους. Τα προβλήματα αυτά είναι συνήθως διαθεματικά και προωθούν την αναζήτηση πληροφοριών σε διάφορες περιοχές, το συνδυασμό και την κριτική αξιοποίησή τους. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές αποκτούν ολοκληρωμένη γνώση του αντικειμένου και αναπτύσσουν έτσι δεξιότητες στην επίλυση προβλημάτων, καθώς αναζητούν τη βέλτιστη λύση (ανάπτυξη δεξιοτήτων συλλογιστικής-*reasoning skills*). Συνεργάζονται, συζητούν μεταξύ τους, αναθεωρούν απόψεις και ιδέες που οδηγούν σε αδιέξοδα και αναπτύσσουν εν τέλει δεξιότητες αυτοελεγχόμενης και συνεργατικής μάθησης (Παπανικολάου κ.ά., 2002). Αξιοποιούν με τον τρόπο αυτό την πρότερη γνώση τους, την οποία στη συνέχεια επεκτείνουν και εμβαθύνουν, μέσα από την πράξη, με άξονα τους διδακτικούς στόχους του μαθήματος.

Οι ενέργειες που υποστηρίζουν την προτεινόμενη διδακτική πρόταση, είναι συγκεκριμένες και προαποφασισμένες, στοιχεία που κρίνονται θετικά, γιατί μειώνουν τον κίνδυνο άσκοπων περιπλανήσεων στο Διαδίκτυο που αποπροσανατολίζουν τους εμπλεκόμενους και αποδυναμώνουν τους μαθησιακούς στόχους. Από την άλλη πλευρά, όμως, αν από τον σχεδιασμό φαίνεται να αναδύεται μια αυστηρή τεχνοκρατική διάσταση που θυμίζει τα προαποφασισμένα χαρακτηριστικά της συμβατικής διδασκαλίας, η προσεκτική αντιπαραβολή των δύο μεθόδων επιβεβαιώνει την υπεροχή της ιστοεξερεύνησης. Η οργάνωση του *webquest* λαμβάνει υπόψη και τους δύο βασικούς συντελεστές της διδακτικής διαδικασίας, μαθητή και διδάσκοντα, και προϋποθέτει σαφή σχεδιασμό και συγκεκριμένα βήματα και για τις δύο πλευρές. Η μαθησιακή διαδικασία ξεκινά ως «αποστολή» επιφορτισμένη με την «επίλυση προβλήματος», στοιχείο που ενεργοποιεί τους μαθητές, τους αναθέτει «ρόλους» και τους εμπλέκει σε μια διερευνητική συνεργατική μάθηση, μέσω της οποίας θα αναπτύξουν πρωτοβουλίες και θα οικοδομήσουν τη γνώση, με βάση δικές τους ενέργειες. Μπορεί η δομή των συγκεκριμένων ιστοεξερευνήσεων να μην προβλέπει πάντα τη διομαδική επικοινωνία (βλ. διδακτικές προτάσεις με εφαρμογές τύπου *wiki*) αλλά, ενσωματώνοντας στην ανάπτυξή τους και τα κριτήρια αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης, προσφέρει αφορμές τροποποιητικής παρέμβασης και ανατροφοδότησης. Ως κατακλείδα στη δομή της ιστοεξερεύνησης έρχεται το «συμπέρασμα» στο οποίο οι μαθητές, σε ολομέλεια συνοψίζουν αυτό που αποκόμισαν σε επίπεδο γνώσεων, επικοινωνίας, συνεργασίας.

Η πορεία του «εκπαιδευτικού», από την άλλη πλευρά, είναι αντίστοιχη με αυτή του μαθητή, δομημένη σε διακριτές ενότητες. Η δική του συμβολή σε μια τέτοια διδακτική πρακτική προϋποθέτει, πέρα από τον σχεδιασμό της, την υιοθέτηση ενός ρόλου μεσολαβητή στην απόκτηση της γνώσης και εμπυχωτή στη μαθησιακή διαδικασία, απόδειξη και τα δύο μιας ουσιαστικής αλλαγής στη στάση του.

3. Η διδακτική πρόταση

Το διδακτικό παράδειγμα εφαρμόζεται μετά από τη διδασκαλία του Μικρασιατικού πολέμου και συνδέεται με την ανίχνευση της γενεαλογικής ταυτότητας των μαθητών, κατοίκων συγκεκριμένων περιοχών της Αττικής ή και άλλων αντίστοιχων περιοχών της χώρας, η οποία λειτουργεί ως αφορμή για την έρευνα που εισηγούμαστε. Ανάμεσα στη διδασκαλία του ιστορικού γεγονότος και της ιστοεξερεύνησης που προτείνουμε, γίνεται μια πρώτη διερεύνηση για τον εντοπισμό πιθανών δεσμών των μαθητών με πρόσωπα, πράγματα, καταστάσεις, ήθη, έθιμα και πολιτιστικά αγαθά που παραπέμπουν στον Μικρασιατικό Ελληνισμό (πρόβλημα «ασαφώς προσδιορισμένο», κατά τη θεωρία του εποικοδομισμού). Η διαπίστωση πολυάριθμων τέτοιων πολιτιστικών επιβιώσεων δικαιολογεί μια διερεύνηση των παραμέτρων του Μικρασιατικού ζητήματος πέρα από τα όρια του σχολικού βιβλίου. Συγκεκριμένα οι μαθητές θα κληθούν να απαντήσουν σε μια σειρά από ερωτήματα, τα οποία λογικά θα προκύψουν από την παρατήρηση του περιβάλλοντός τους (κοινωνικού, πολιτιστικού κ.τ.λ.), θα οριστικοποιήσουν έτσι το υπό διερεύνηση πρόβλημα και θα κατευθύνουν τις ερευνητικές τους δραστηριότητες.

Τα στάδια της ιστοεξερεύνησης θα παρουσιαστούν στους μαθητές με τη μορφή λογισμικού παρουσίασης και χρονικά θα καλύψουν διάστημα έξι έως δέκα διδακτικών ωρών, κατανεμημένων σε δίωρα. Η διερεύνηση θα ξεκινήσει με την ανάθεση συγκεκριμένης «αποστολής»: πρόκειται για την οργάνωση μιας μαθητικής ιστοσελίδας στο διαδίκτυο η οποία θα δίνει στους μαθητές τη δυνατότητα να προβάλλουν τα ευρήματα της ιστοεξερεύνησής τους και να επικοινωνούν για το συγκεκριμένο θέμα με συμμαθητές τους άλλων τμημάτων

ή άλλων σχολείων. Εναλλακτικά θα μπορούσε να κατασκευαστεί ένα ηλεκτρονικό λεύκωμα με θεματικές ενότητες που θα προκύψουν από πρωτοβουλίες και ενδιαφέροντα των μαθητών σε συνδυασμό με τις απαντήσεις στα βασικά ερωτήματα και τα ευρήματα της έρευνάς τους (Νικολαΐδου κ.α., 2001)

Βασικοί άξονες της ιστοσελίδας ή του λευκώματος θα είναι: α) η ανασύνταξη της εικόνας της ειρηνικής ζωής των Μικρασιατών πριν από την καταστροφή και η αποτύπωση της βίαιης ανατροπής της, β) η ενσωμάτωση των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία με όλους τους κύριους σταθμούς που τη σημάδεψαν και γ) η αξιολόγηση του ιστορικού γεγονότος (κερδισμένοι- χαμένοι).

3.1 Διαδικασία

Για την υλοποίηση της αποστολής η τάξη χωρίζεται σε ομάδες (Κότσιρα, 1999, στο Λεοντσίνης κ.ά., 1999) και ανατίθενται στους μαθητές συγκεκριμένοι ρόλοι. Η σύνθεση των ομάδων γίνεται με το κριτήριο της εξισορρόπησης των δυνατοτήτων των μαθητών αλλά και της εξασφάλισης μιας τέτοιας δυναμικής που θα φέρει γνωσιακά και παιδαγωγικά αποτελέσματα στα μέλη της. Αυτό καθίσταται εφικτό εφόσον τα μέλη της ομάδας συνειδητοποιήσουν ότι συνεργαζόμενοι λειτουργούν πιο αποδοτικά, τόσο ως άτομα όσο και ως ομάδα. Η σύνθεση και οι ρόλοι της ομάδας θα πρέπει να είναι τέτοιοι που να δημιουργούν θετική αλληλεξάρτηση στους συμμετέχοντες, δηλαδή να συμβάλλουν ώστε οι μαθητές να αντιλαμβάνονται ότι «διδάσκουν» και «διδάσκονται» και επομένως συνεργαζόμενοι να αυξήσουν τις δυνάμεις τους. Το ίδιο ισχύει και για τους ρόλους που θα αναλάβουν οι ομάδες των μαθητών ώστε να επιτευχθεί ο τελικός στόχος όλης της τάξης (Παπανικολάου κ.ά., 2002).

Οι ρόλοι που θα ανατεθούν στη συγκεκριμένη διερεύνηση είναι οι εξής:

Ερευνητές τοπικής ιστορίας: Οι ερευνητές θα αναλάβουν να παρουσιάσουν στην τάξη, με τη χρήση φωτογραφιών, τον κινητήριο άξονα της συνολικής διερεύνησης: ο ρόλος τους ξεκινά με την παρατήρηση του περιβάλλοντος χώρου και την αποτύπωση της εικόνας του παρόντος, έτσι όπως αναδύεται γύρω τους και θυμίζει τη σχέση του με τις προσφυγικές καταβολές τους. Με βάση αυτές τις αρχικές παρατηρήσεις θα ανατρέξουν για τη συλλογή επιπλέον υλικού στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις: http://www.geocities.com/protbulia/prosfigikes_katoikies.doc <http://wikimapia.org/5982039/el/Προσφυγικές-Κατοικίες-Α-Αλεξάνδρας-15k>

για να συγκρίνουν τον τόπο προέλευσης των προσφύγων της περιοχής τους με τον τόπο εγκατάστασης – προσφυγικές κατοικίες - και να αναπαραστήσουν τις διαδρομές προς αυτόν. Για την τοποθέτηση στο χώρο και το χρόνο –τότε και σήμερα- οι μαθητές-ερευνητές, όπως και οι συμμαθητές τους των άλλων ομάδων, θα βοηθηθούν ιδιαίτερα από το υλικό της ιστοσελίδας <http://www.de.sch.gr/mikrasia/index.htm>, το οποίο αξιοποιείται εύκολα, επειδή είναι κατανεμημένο σε ενότητες, πρέπει όμως να οριοθετείται αυστηρά για να μην απομακρύνει την κάθε ομάδα από το στόχο της. Σημειώνεται ότι η συγκεκριμένη ιστοσελίδα μπορεί να αξιοποιηθεί ως πηγή άντλησης πληροφοριακού υλικού από όλες τις ομάδες. Στους μαθητές θα δοθούν κατευθυντήριες ερωτήσεις που θα τους οδηγήσουν στη σύνθεση σύντομου κειμένου 150 λέξεων.

Αναγνώστες αποσπασμάτων λογοτεχνικών έργων: Στόχος τους είναι η καταγραφή των Μικρασιατών λογοτεχνών, που εντάχθηκαν στο σώμα των Ελλαδιτών συναδέλφων τους και διακρίθηκαν με την ποιότητα του έργου τους αλλά και με ιδιαίτερες βραβεύσεις. Παράλληλα οι μαθητές ως αναγνώστες θα επιδιώξουν, μέσα από τα επιλεγμένα αποσπάσματα λογοτεχνικών κειμένων (Γ. Σεφέρη, Δ. Σωτηρίου, Ν. Καζαντζάκη, Αγ. Παπάζογλου κλπ) που θα βρουν στις διευθύνσεις: <http://www.de.sch.gr/mikrasia/keimena>, <http://3lyk-giann.pel.sch.gr>, <http://www.nafpaktia.com/interviews/820/ralloypapathanasioy>, <http://www.snhell.gr>.

να σχολιάσουν, σε σύντομο κείμενο 150 λέξεων, πτυχές κρίσιμων στιγμών του μικρασιατικού πολέμου και να αναδείξουν τα συναισθήματα των δρώντων προσώπων στις στιγμές αυτές. Η ίδια ομάδα θα κατασκευάσει λεύκωμα με φωτογραφίες Μικρασιατών λογοτεχνών, ζωγράφων, μουσικών, που αποτύπωσαν στο έργο τους εικόνες της ζωής του Μικρασιατικού Ελληνισμού, πριν και μετά την καταστροφή.

Φωτογράφοι: Οι μαθητές θα αναζητήσουν και θα συγκεντρώσουν πλούσιο φωτογραφικό υλικό και αφού το αξιολογήσουν αυστηρά, θα κατασκευάσουν λεύκωμα με διακριτές ενότητες και συγκεκριμένα κριτήρια. Έτσι με άξονα το χώρο, το χρόνο, τα πρόσωπα, τα επαγγέλματα, τις δημόσιες εκδηλώσεις, τα δημόσια κτήρια θα αναδείξουν την εικόνα της ειρηνικής ζωής στις χαμένες πατρίδες σε αντιδιαστολή με τις εικόνες που αποτυπώνουν τον ξεριζωμό και τις συνθήκες διαβίωσης κατά την πρώτη περίοδο εγκατάστασης στον ελλαδικό χώρο. Αναγκαίο συμπλήρωμα στο φωτογραφικό λεύκωμα θα είναι το καίριο σχόλιο ως υπόμνημα για την εκάστοτε απεικόνιση. Πέρα από τη βασική διεύθυνση <http://www.de.sch.gr/mikrasia/> στην οποία

υπάρχει κατάλληλο φωτογραφικό υλικό μπορούν να αξιοποιήσουν και το υλικό από το ΕΛΙΑ στη διεύθυνση: <http://www.elia.org.gr>.

Λαογράφοι-περιηγητές: Οι λαογράφοι θα εντοπίσουν και θα καταγράψουν πληροφορίες (<http://www.de.sch.gr/mikrasia/>) για τα ήθη, τα έθιμα (π.χ. οικογενειακές, θρησκευτικές γιορτές, κάλαντα κ.τ.λ.), τη μουσική (π.χ. ρεμπέτικο τραγούδι) και τον χορό και θα ανιχνεύσουν τον τρόπο με τον οποίο οι λογοτέχνες (π.χ. Κ. Πολίτης, Φ. Κόντογλου, Μ. Ιορδανίδου) παρουσιάζουν αυτά στο έργο τους. Η ομάδα θα μπορούσε, επίσης, να κατασκευάσει ηλεκτρονικό άλμπουμ με συνταγές μαγειρικής και cd μικρασιατικών τραγουδιών. Οι περιηγητές θα εστιάσουν στα μνημεία της αρχαιότητας που είναι διάσπαρτα στα Μικρασιατικά παράλια και θα τα καταγράψουν προκειμένου να αποτελέσουν τα περιεχόμενα ενός τουριστικού οδηγού που θα μπορούσε να τους συνοδεύει σε ένα ταξίδι αρχαιολογικής περιήγησης στη Μικρασία.

Τοπογράφοι: Θα διευρύνουν το πεδίο της έρευνάς τους και θα αναζητήσουν αρχικά γενικές πληροφορίες για τις υποδομές που δημιούργησε το ελληνικό κράτος για να αντιμετωπίσει το πλήθος των αφιχθέντων, τα είδη των κατοικιών (π.χ. αστικές, αγροτικές) που δημιουργήθηκαν, τους τρόπους κατασκευής τους και τη διαδικασία εγκατάστασης που ακολουθήθηκε. Βασική πηγή πληροφοριών θα είναι οι σελίδες της Εγκυκλοπαιδείας του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού και άλλες συναφείς, π.χ. [http://el.wikipedia.org/wiki/Προσφυγικό_ζήτημα_\(μικρασιατική_καταστροφή\)](http://el.wikipedia.org/wiki/Προσφυγικό_ζήτημα_(μικρασιατική_καταστροφή)) από τις οποίες θα συνειδητοποιήσουν την επίπονη πορεία των προσφύγων από τους καταυλισμούς στις μόνιμες κατοικίες και την δικαιολογημένη απογοήτευσή τους από τη στάση των επίσημων φορέων. Η ομάδα θα αποτυπώσει την έρευνά της σε ένα σύντομο κείμενο για να κατατοπίσουν τους συμμαθητές τους ως προς τα κύρια σημεία της έρευνάς τους.

Δημοσιογράφοι- Πολιτικοί Αναλυτές: Οι μαθητές θα ξεκινήσουν μελετώντας το «χρονολόγιο» του Μικρασιατικού πολέμου, αναρτημένο στη βασική για την ιστοεξερεύνηση ιστοσελίδα: <http://www.de.sch.gr/mikrasia/index.htm>. Με τη βοήθειά του θα παρακολουθήσουν την εξέλιξη των γεγονότων και θα συνειδητοποιήσουν, παρακολουθώντας στον άξονα του χρόνου τη δημιουργία των Κρατικών Φορέων, την υπογραφή Συνθηκών, Συμφώνων, Οικονομικών και πολιτικών Συμβάσεων, την επίσημη βούληση των διαδοχικών κυβερνήσεων για τη διευθέτηση του Προσφυγικού ζητήματος, τη συχνότητα και το είδος των παρεμβάσεων σε τοπικό και διεθνές επίπεδο. Από τις παρατηρήσεις αυτές και μετά από τη μελέτη συγκεκριμένων ηλεκτρονικών κειμένων («Ένα δριμύ κατηγορώ», «Το άχθος των προσφύγων ή ποιος χρωστάει σε ποιον», «Η χρυσοφόρα επιχείρηση «πρόσφυγες», «Σχέσεις ντόπιων προσφύγων», «Οι πρόσφυγες τιμωρούν τον Βενιζέλο») που περιλαμβάνονται στην παραπάνω διεύθυνση οι μαθητές – αναλυτές θα προσπαθήσουν να δώσουν απαντήσεις στα γνωστά και επίμαχα ερωτήματα που έκτοτε αναδύονται και έχουν απασχολήσει ειδικούς αναλυτές, ιστορικούς Έλληνες και ξένους, δημοσιογράφους αλλά και τους απλούς πολίτες μετά από την αντιμετώπιση ενός πολέμου με ανυπολόγιστες προεκτάσεις. Τα ερωτήματα αυτά, κρίσιμα και πολυδιάστατα για τους μαθητές του Γυμνασίου δεν θα καλυφθούν μέσα στα όρια μιας ιστοεξερεύνησης. Θα δώσουν όμως την αφορμή για να ασκηθούν κριτικά και για να συνειδητοποιήσουν ότι με τη μελέτη ιστορικών θεμάτων έχουν τη δυνατότητα, επανεξετάζοντας τα δεδομένα να κατανοήσουν τον κόσμο στον οποίο ζουν. Η βαρύτητα των ερωτημάτων δεν τους απαγορεύει την προσπάθεια να υποστηρίξουν επιχειρήματα, να ανταλλάξουν απόψεις για ζητήματα που απασχόλησαν και απασχολούν την ελληνική κοινωνία.

Σχεδιαστές δικτυακού τόπου ή λευκώματος: Επειδή το έργο των σχεδιαστών δικτυακού τόπου προϋποθέτει την ολοκλήρωση των εργασιών όλων των υπολοίπων ομάδων, η ομάδα θα συγκροτηθεί στο τέλος της διαδικασίας από μέλη των άλλων και θα επιφορτιστεί με την υλοποίηση του τελικού προϊόντος της αποστολής, δηλαδή την κατασκευή της ιστοσελίδας ή του λευκώματος, με τη συνδρομή, αν χρειαστεί, και του καθηγητή της πληροφορικής. Αρχικά οι μαθητές θα συλλέξουν πληροφορίες για την κατασκευή της ιστοσελίδας και στη συνέχεια θα επεξεργαστούν το υλικό που ο εκπρόσωπος της κάθε ομάδας θα προσκομίσει, προκειμένου να το ταξινομήσουν και να το αναρτήσουν στο νέο δικτυακό τόπο.

Διαδικασία αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης: Η διαδικτυακή έρευνα που εφαρμόσαμε ολοκληρώνεται και για τους δύο συντελεστές της, μαθητές και διδάσκοντες, με τη διαδικασία της αξιολόγησης, διαμορφωτικής και τελικής. Η αξιολόγηση βασίζεται σε συγκεκριμένα κριτήρια τα οποία και οι δύο, εκ των προτέρων, έχουν αποδεχθεί και αφορούν σε δεξιότητες γνωστικές, επικοινωνιακές και κοινωνικές, που καλούνται οι μαθητές να αναπτύξουν, σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο, μέσα από τους ρόλους που υποδύονται. Στο τέλος της διερεύνησης και με τη βοήθεια ειδικά διαμορφωμένου εντύπου αξιολόγησης, θα αξιολογηθούν σύμφωνα με τα ακόλουθα κριτήρια: συγκέντρωση πληροφοριών/οργάνωση/παρουσίαση, επικοινωνιακές δεξιότητες

γραπτού και προφορικού λόγου, δημιουργικότητα, αλληλεπίδραση/συνεργατικότητα, αυτενέργεια και αξιοποίηση του χρόνου.

Αναμενόμενα αποτελέσματα-Κριτική: Κάθε νέα απόπειρα διδακτικής εφαρμογής προσδοκά να βελτιώσει διαπιστωμένες αδυναμίες παιδαγωγικής και διδακτικής υφής. Το γεγονός ότι η διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας συνδέεται με το οικείο περιβάλλον των μαθητών, της εξασφαλίζει μεγαλύτερη συμμετοχή από τη μεριά τους, γεγονός που αναβαθμίζει το γενικό κλίμα της τάξης. Είναι γεγονός ότι μια τεχνοκρατικά δομημένη πρόταση διαδικτυακής διδασκαλίας ενέχει τον κίνδυνο να περιορίζει την ελευθερία του μαθητή στην αναζήτηση της πληροφορίας. Για το λόγο αυτό κρίνουμε σκόπιμο να δηλωθεί εξ αρχής στους μαθητές ότι θα μπορούσαν να προβούν, εφόσον το κρίνουν αναγκαίο, και σε προσωπική επιλογή, ως άτομα ή ως ομάδες, και άλλων διαδικτυακών πόρων προκειμένου να εξεταστεί και κάποια άλλη πτυχή του προβλήματος, που δεν προβλέφθηκε ή να προταθεί μια άλλη ερμηνεία. Ακόμη όμως και με την αναγνώριση αυτής της αδυναμίας, η οποία άλλωστε μπορεί να αντιμετωπισθεί, θεωρούμε θετικό ότι μετά από την εφαρμογή της οι μαθητές μας, έχοντας ασκηθεί στην ομαδική εργασία, θα έχουν μάθει να συλλέγουν πληροφοριακό υλικό και να αξιολογούν τις πηγές της έρευνάς τους, πράγμα που θα τους φέρει πιο κοντά στην κατανόηση της ιστορίας, θα τους επιτρέψει να διακρίνουν τη διαφορά ανάμεσα στον λόγο της ιστορίας και στο λόγο της λογοτεχνίας, να εκτιμούν την αξία του διαδικτύου ως σύγχρονου εργαλείου έρευνας, επικοινωνίας και δημιουργικότητας, να αποκτούν ενσυναίσθηση και κυρίως να εμπεδώνουν μηχανισμούς κριτικής σκέψης.

Βιβλιογραφία

- Βοσνιάδου, Σ. (1998). Γνωσιακή Ψυχολογία: Ψυχολογικές μελέτες και δοκίμια. Αθήνα: Gutenberg.
- Δάλκος, Γ. (2002). Η μέθοδος των σχεδίων εργασίας. Στο *Οδηγός Σχεδίων Εργασίας: Πολυθεματικό βιβλίο, Ευέλικτη Ζώνη, Διαθεματικότητα (σελ.18-20)*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- ΙΤΥ, (2007). Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα ΠΑΚΕ, τεύχος 1, Γενικό Μέρος. Πάτρα.
- Κουνέλη, Ε. (2002). Η Τοπική Ιστορία στο πρόγραμμα σπουδών του Γυμνασίου. Φιλολογική, 81, 17-19.
- Κουργιαντάκης, Χ. (2008). 11 Αυγούστου στην Κέρκυρα: Διδακτική προσέγγιση της τοπικής ιστορίας με βάση την ενσυναίσθηση. *Νέα Παιδεία*, 127, 98-116.
- Κότσιρα Α. Κ. (1999). Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση (Διδασκαλία και μάθηση με ομάδες εργασίας). Στο Λεοντσίνης, Γ. Ν. κ.α. *Πειραματικό Πρόγραμμα για τη διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (σελ. 91-105)*, ΥΠΕΠΘ.
- Λεοντσίνης, Γ. Ν. (1996). Διδακτική της ιστορίας. Γενική – τοπική ιστορία και περιβαλλοντική εκπαίδευση. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Λεοντσίνης, Γ. Ν. (2002), Η Τοπική Ιστορία στην εκπαίδευση και το Επιστημονικό– Διδακτικό Βοήθημα του καθηγητή, Φιλολογική, 81, 10-15, Αθήνα.
- Λεοντσίνης, Γ. Ν. κ.α. (1999). Πειραματικό Πρόγραμμα για τη διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. ΥΠΕΠΘ.
- Λεοντσίνης, Γ. Ν. (1999). Ιστορία-Περιβάλλον και η διδακτική τους. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Παπανικολάου Κ. Α., Τσαγκάνου Γ., Γρηγοριάδου Μ. (2002). Αξιοποιώντας το διαδίκτυο και το λογισμικό γενικής χρήσης ως διδακτικά και μαθησιακά εργαλεία. Στο Κυνηγός, Χρ. & Δημαράκη, Ε. (επιμ.), *Νοητικά Εργαλεία και Πληροφοριακά Μέσα (σελ. 119-127)*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Νικολαΐδου, Σ. & Γιακουμάτου, Τ. (2001). Διαδίκτυο και Διδασκαλία. Αθήνα: Κέδρος
- Ράπτης, Α. & Ράπτη, Α. (1998). Πληροφορική και εκπαίδευση. Συνολική προσέγγιση. Αθήνα.
- Starr L. (2000). Meet Bernie Dodge- the Frank Lloyd Wright of Learning Enviroments! Available: <http://www.educationworld.com>. Originally published 05/08/2000. Τελευταία πρόσβαση 26/3/2009.

WebQuest.OrgHome.rar (χ.η.). What is a WebQuest? Τελευταία πρόσβαση 26/03/2009, ιστοχώρος www.WebQuest.org/index.php

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ – ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

<http://www.digitalteachers.pbwiki.com>

<http://www.de.sch.gr/mikrasia/index.htm>

<http://www.elia.org.gr> (σύνδεση με το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό αρχείο)

<http://www.ime.gr> (για τη σύνδεση με το δικτυακό τόπο του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού)

<http://www.lexrites.com/forum/index.php?showtopic=42612-109k> – προσφυγικά

<http://3lyk-giann.pel.sch.gr/ekdilwseis/filologiko/filologiko1.html>

<http://www.nafpaktia.com/interviews/820/ralloypapathanasioy> - 29k

http://www.geocities.com/protobulia/prosfigikes_katikies.doc

<http://wikimapia.org/5982039/el/Προσφυγικές-Κατοικίες-Λ-Αλεξάνδρας> - 15k

<http://www.snhell.gr>